

Organization for Security and Co-operation in Europe

Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings

31. juli 2013. godine

Uvodna riječ

U junu 2012. godine, imala sam zadovoljstvo da odem u zvaničnu posjetu Bosni i Hercegovini (BiH). U Sarajevu sam obavila razgovore sa predstavnicima državnih vlasti, uključujući ministra pravde, ministra sigurnosti, državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i druge visoke dužnosnike, da bih pružila podršku tekućim naporima u sprečavanju trgovine ljudima, zaštiti žrtava i dovođenju počinitelja pred lice pravde. Također sam imala priliku sastati se sa organizacijama civilnog društva i pripadnicima akademske zajednice aktivnim u tim naporima iz cijele države.

Konkretan cilj posjete toj državi bio je promoviranje potpune provedbe obaveza koje je BiH preuzela na sebe kao država članica OSCE-a u oblasti borbe protiv trgovine ljudima i predlaganje preporuka usmjerenih ka djelovanju u cilju boljeg sprečavanja i bolje reakcije na trgovinu ljudima.

Želim naročito odati priznanje konstruktivnom angažmanu Vijeća ministara BiH u vezi sa poboljšanjem napora u borbi protiv trgovine ljudima. Nacrt preporuka koje proizilaze iz ove posjete je bio unaprijed prosljeđen vlastima i imam veliko zadovoljstvo izvijestiti da su već poduzete konkretne mjere. Prvo, pozdravljam nedavne izmjene i dopune zakona u Brčko Distriktu i Republici Srpskoj, da bi se uskladili zakoni o sprečavanju trgovine ljudima sa međunarodnim standardima i konstatiram da su također poduzeti koraci u tom pravcu u Federaciji BiH. Pored toga, sada također postoji dogovor o nadležnosti i jurisdikciji entitetskog i državnog nivoa vlasti u vezi sa predmetima trgovine ljudima, tako da će predmeti koji imaju međunarodnu dimenziju biti upućeni na državni nivo. Također sam sa zadovoljstvom doznala za nedavno usvajanje zakona o zaštiti stranih žrtava trgovine ljudima u BiH.

Veoma cijenim konsultacije koje sam održala u BiH i razmjenu saznanja i informacija u cilju identifikiranja i pozitivnih primjera iz prakse i izazova. Postoji snažna posvećenost Vijeća ministara BiH i civilnog društva jačanju aktivnosti na sprečavanju trgovine ljudima, zaštiti žrtava i kažnjavanju počinitelja, uključujući oblast trgovine ljudima u svrhu radnog iskorištavanja. Nadam se daljoj suradnji u aktivnostima koje će uslijediti nakon ovog izvještaja.

Maria Grazia Giammarinaro

Organization for Security and Co-operation in Europe

Izveštaj OSCE-ove Specijalne predstavnice i koordinatorice za borbu protiv trgovine ljudima, povodom njene posjete Bosni i Hercegovini, 12–14. juna 2012. godine¹

Beč, 20. decembra 2012. godine

Uvod

1. U ovom Izveštaju su predstavljeni glavni rezultati zvanične posjete OSCE-ove Specijalne predstavnice i koordinatorice za borbu protiv trgovine ljudima (u daljem tekstu: Specijalna predstavnica) Bosni i Hercegovini (BiH) koja se odvijala (u Sarajevu) od 12. do 14. juna 2012. godine.²
2. Težište posjete Specijalne predstavnice bilo je na tome da dođe do saznanja o tekućim naporima države u borbi protiv trgovine ljudima i da pruži podršku daljem radu u cilju sprečavanja trgovine ljudima, pomaganja žrtvama trgovine ljudima i zaštite njihovih prava, kao i dovođenja počinitelaca pred lice pravde, u skladu sa obavezama koje su na sebe preuzele države članice OSCE-a i sa relevantnim međunarodnim standardima.
3. U toku posjete, Specijalna predstavnica je održala direktne konsultacije u kojima su učestvovali sljedeći visoki državni dužnosnici: ministar pravde, gospodin Bariša Čolak, ministar sigurnosti i zamjenik predsjedavajućeg Vijeća ministara, gospodin Sadik Ahmetović, zamjenica ministra za ljudska prava i izbjeglice, gospođa Radmila Mitrović, zamjenica ministra civilnih poslova, gospođa Denisa Sarajlić-Maglić, i zamjenica ministra vanjskih poslova, gospođa Ana Trišić Babić. Pored toga, sastala se sa gospođom Aleksandrom Pandurević, predsjedavajućom Zajedničke komisije za ljudska prava, prava djeteta, mlade, imigraciju, izbjeglice, azil i etiku Parlamentarne skupštine BiH, i održala sastanke sa Državnim koordinatorom za borbu protiv trgovine ljudima, direktoricom Agencije za ravnopravnost spolova BiH i sudijom gospođom Minkom Kreho, predsjednicom Krivičnog odjeljenja Suda BiH, kao i sa osobljem Tužiteljstva BiH. Pored toga, održala je konsultativni sastanak sa NVO iz cijele države, uključujući: Međunarodni forum solidarnosti – Emmaus, Udruženje građana Budućnost, Medica Zenica, Fondacija lokalne demokratije, Fondacija BH Inicijativa žena, Caritas Biskupske konferencije BiH, Udruženje "Novi put", Nada i dom za djecu, Udruženje "Žena BiH" Mostar, Novi početak, Lara Bijeljina, Udruženje Romkinja "Bolja budućnost", Vaša prava,

¹ Izveštaj je završen 7. decembra 2012. godine.

² Šef Misije OSCE-a u BiH, ambasador Fletcher M. Burton, i zamjenica šefa Misije, gospođa Nina Suomalainen, su se pridružili Specijalnoj predstavnici tokom sastanaka na visokom nivou. Pored toga, u pratnji Specijalne predstavnice je bila njena savjetnica, gospođa Liliana Sorrentino, kao i drugi dužnosnici Misije OSCE-a u BiH.

OTAHARIN Bijeljina, Save the Children, i Udruženje “Žene sa Une”. Dodatni konsultativni sastanak održan je sa međunarodnim organizacijama, uključujući UNHCR, UNICEF, UN WOMEN, IOM i ICMPD. Bilateralni sastanci su održani sa Delegacijom EU u BiH i ambasadama Sjedinjenih Američkih Država i Italije. Specijalna predstavnica je završila svoju posjetu učešćem u javnoj raspravi o trgovini ljudima u svrhu radnog iskorištavanja koju je organizovala Misija OSCE-a u BiH.

4. Specijalna predstavnica se želi zahvaliti vlastima Bosne i Hercegovine na izvanrednoj suradnji tokom posjete. Također želi izraziti zahvalnost svim svojim sugovornicima, uključujući državna tijela vlasti, civilno društvo i međunarodne organizacije, na tome što su bili voljni ponuditi svoje znanje i uvid u situaciju. Pored toga, Specijalna predstavnica se posebno zahvaljuje šefu Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini i njegovom osoblju na njihovom neprocjenjivom doprinosu posjeti i na tome što su podijelili sa njom svoje iskustvo sa terena.
5. Konsultacije tokom posjete su bile usredsrijeđene na trenutne trendove u državi u vezi sa trgovinom ljudima, tekuće inicijative u vezi sa politikom djelovanja i zakonodavstvom, kao i na praktične korake u suočavanju sa ovim krivičnim fenomenom i zaštiti prava žrtava. Naročita pažnja je posvećena trgovini ljudima u svrhu radnog iskorištavanja i internoj trgovini ljudima, naročito trgovini djecom.
6. Tokom posljednjih deset godina, Vijeće ministara BiH, u partnerstvu sa NVO i međunarodnim organizacijama, je preduzelo veliki broj koraka u borbi protiv trgovine ljudima. BiH je uspostavila institucionalni mehanizam za koordinaciju aktivnosti u borbi protiv trgovine ljudima, angažirala se u reformi zakonodavstva da bi omogućila procesuiranje trgovaca ljudima i zaštitu žrtava i usvojila državne strategije i akcione planove za borbu protiv trgovine ljudima³. U tom smislu, Specijalna predstavnica je ocijenila pozitivnim dugogodišnju posvećenost Vijeća ministara BiH i uticaj koji su takve mjere imale u borbi protiv trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja. Nekoliko izvora informacija zaista ukazuje na to da je broj identificiranih žrtava trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja značajno smanjen u poređenju sa situacijom krajem 1990-ih i početkom 2000-ih godina koja je zahtijevala hitne mjere.⁴
7. Specijalna predstavnica konstatira da su institucionalni i zakonodavni mehanizmi reakcije BiH na trgovinu ljudima osmišljeni i provedeni tako da odgovore uglavnom na trgovinu ženama u svrhu seksualnog iskorištavanja u vrijeme kada je BiH bila jedna od glavnih država tranzita i odredišta žrtava trgovine ljudima, a mnogo manje država porijekla. Međutim, karakteristike trgovine ljudima su se posljednjih godina mijenjale. Ima sve više znakova interne trgovine ljudima koja uključuje seksualno iskorištavanje i prisilne brakove, kao i trgovinu djecom u svrhu seksualnog i radnog iskorištavanja i prisilnog

³ Vidjeti Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, *Akcionni plan za sprečavanje trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini 2008-2012. godine*, dostupan na internet stranici: http://www.msb.gov.ba/anti_trafficking/dokumenti/planovi/Archive.aspx?pageIndex=1

⁴ UNICEF, UNHCHR, OSCE ODIHR, *Trgovina ljudima u jugoistočnoj Evropi* (2005.godine), dostupan na internet stranici: <http://www.unicef.org/ceecis/Trafficking.Report.2005.pdf>; UN-ova Komisija za ljudska prava, *Dodatak izvještaju Specijalnog izvjestioca za pitanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom: posjeta Bosni i Hercegovini* (30. novembar 2005. godine), broj E/CN.4/2006/62/Add.2, dostupan na internet stranici: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45377af48.html>; Međunarodna organizacija za migracije (IOM), *Izmjene obrazaca i trendova u trgovini ljudima u regionu Balkana* (juli 2004. godine), dostupan na internet stranici: http://publications.iom.int/bookstore/free/Changing_Patterns.pdf.

prosjačenja.⁵ To potvrđuju dostupni podaci iz 2011. godine, koji ukazuju na to da od ukupnog broja od 35 potencijalnih žrtava, samo 23 procenta (tj. njih 8) su bile strane žrtve.⁶ Djeca predstavljaju 54 procenta (19 predmeta) svih zabilježenih predmeta. Ona su bila iskorištavana u svrhu prisilnog rada/prisilnog prosjačenja (47 procenata), seksualnog iskorištavanja (26 procenata) i prisilnih brakova (26 procenata).⁷ Sve identificirane odrasle žrtve trgovine ljudima su bile žene (tj. 46 procenata od ukupnog broja). Od tog broja, 81 procenat žena je bilo seksualno iskorištavano.⁸

8. Bez obzira na te podatke, Specijalna predstavnica primjećuje da je, u skladu sa sadašnjim globalnim trendovima⁹, tokom posljednjih nekoliko godina bilo izvještaja koji zaslužuju da im se posveti pažnja o trgovini građanima BiH u svrhu radnog iskorištavanja i u udaljenim državama i u susjednim državama.¹⁰ Konkretnije, nedavno objavljeni zvanični statistički podaci¹¹ ne sadrže predmet u vezi sa kompanijom SerbAz, koji je uključivao nekoliko stotina radnika iz BiH i drugih susjednih država koje su navodno bili žrtve trgovine ljudima u Azerbejdžanu u svrhu iskorištavanja u građevinskoj industriji, a potom su se vratili u BiH.¹² U tom smislu, Specijalna predstavnica izražava zabrinutost da, bez

⁵ B. Limanowska, poglavlje *Bosna i Hercegovina*, u izvještaju Globalne alijanse protiv trgovine ženama (GAATW), *Kolateralna šteta*, dostupan na internet stranici http://www.gaatw.org/Collateral%20Damage_Final/singlefile_CollateralDamagefinal.pdf; vidjeti takođe UNICEF, Save the Children Norway, *Istraživanje o trgovini djecom u Bosni i Hercegovini* (2004. godine), dostupan na internet stranici http://combattrafficking.eu/sites/default/files/child_trafficking_bosnia_herzegovina.pdf; UN-ova Komisija za ljudska prava, *Dodatak izvještaju Specijalnog izvjestioca za pitanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom: posjeta Bosni i Hercegovini* (30. novembar 2005. godine), broj E/CN.4/2006/62/Add.2, dostupan na internet stranici: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45377af48.html>.

⁶ Za opći pregled situacije i statistiku, vidjeti Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, *Izvještaj o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini i Izvještaj o provedbi Akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2011. godinu*, usvojen 13. septembra 2012. godine.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Na primjer, u svojoj *Globalnoj procjeni o prisilnom radu*, Međunarodna organizacija rada (ILO) procjenjuje da je oko 20,9 miliona ljudi bilo žrtva prisilnog rada/trgovine ljudima u nekom trenutku u periodu 2002–2011. godina; vidjeti ILO (SAP-FL), *ILO Globalna procjena o prisilnom radu* (juni 2012. godine). Štaviše, značajan trend, prema obavještajnim podacima Europolu kao i mnogih država članica OSCE-a, predstavlja povećanje broja djece koja su žrtve trgovine ljudima, kao i sve veća svijest o obimu trgovine ljudima u svrhu radnog iskorištavanja, što je pojava koja u velikoj mjeri ostaje neprepoznata. Vidjeti Europol, *Trgovina ljudima u Evropskoj uniji*, broj 2565-84 (Hag, 1. septembar 2011. godine); Europol, *Ocjena prijetnje od organiziranog kriminala u EU (OCTA)*, 2009. godine.

¹⁰ Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini, *Trgovina ljudima u svrhu radne eksploatacije. Referentni materijal s osvrtom na Bosnu i Hercegovinu* (2011. godine) dostupan na internet stranici: http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2012061414570456bos.pdf; Internacionalni centar za razvoj migracione politike (ICMPD), *Trgovanje ljudima u Republici Hrvatskoj: Procjena situacije s posebnim osvrtom na radno iskorištavanje* (2010. godine), dostupan na internet stranici: http://www.icmpd.org/fileadmin/ICMPD-Website/ICMPDWebsite_2011/Capacity_building/THB/Publications/Labour_Exploitation_in_Croatia_CROATIAN.pdf.

¹¹ O zvaničnim statističkim podacima se izvještava u godišnjim izvještajima o stanju trgovine ljudima koje izrađuje Državni koordinator i podnosi na usvajanje Vijeću ministara BiH (npr. *Izvještaj o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini i Izvještaj o provedbi Akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2010. i 2011. godinu*). U toku ove posjete, došli smo do informacija da se u zvanične statističke podatke u tim izvještajima ne ubrajaju one žrtve trgovine ljudima koje su ili odbile pomoć ili nisu dobile pomoć.

¹² Za informacije o ovom predmetu i inicijativama u vezi sa njim, vidjeti na primjer Astra, *Predmet radnog iskorištavanja građana Republike Srbije, Republike Bosne i Hercegovine i Republike Makedonije u Republici Azerbejdžan. Izvještaj o zemlji porijekla* (27. novembar 2009. godine); Internacionalna konfederacija sindikata (ITUC), *Akcionni plan za sprečavanje budućih predmeta trgovine ljudima u Istočnoj Evropi* (7. mart 2010. godine), dostupan na internet stranici: <http://www.ituc-csi.org/action-plan-for-preventing-future.html?lang=en>; ITUC, *Zajednička platforma za borbu protiv trgovine ljudima u svrhu radnog iskorištavanja* (12. april 2010.

obzira na pritužbe brojnih radnika koji su bili žrtve trgovine ljudima i detaljnih izvještaja specijalizovanih NVO o tom predmetu¹³, i bez obzira na tekuće procesuiranje predmeta kompanije SerbAz, žrtve nisu bile uključene u sistem pomoći i nisu bile ubrojane u statistiku o trgovini ljudima. Pored toga, ona primjećuje da bi postojala drugačija slika o pojavi trgovine ljudima u državi da su žrtve u predmetu u vezi sa kompanijom SerbAz bile ubrojani u zvanične podatke o trgovini ljudima.

9. BiH je uspostavila kombinovani institucionalni okvir za izradu i koordinaciju politike borbe protiv trgovine ljudima i njenu provedbu u djelo, koji uključuje državnog koordinatora, državnu interesornu grupu, kao i Udarnu grupu i regionalne monitoring timove.¹⁴ Svjesna sistemskih izazova koji proizilaze iz ustavne strukture BiH, Specijalna predstavnica odaje priznanje nedavnim naporima Udarne grupe i regionalnih monitoring timova. Naročito je Udarna grupa igrala vodeću ulogu u izradi prijedloga za usklađivanje krivičnog zakonodavstva na entitetskom i državnom nivou uz podršku međunarodne zajednice. Ta inicijativa je bila zasnovana na radu grupe tužitelja iz cijele države, kao i na bliskoj suradnji i konsultacijama sa ministarstvima pravde na entitetskom i državnom nivou, kao i sa državnim koordinatorom. Regionalni monitoring timovi i njihovi Glavni timovi takođe ukazuju na interesantan razvoj događaja koji vodi ka jačanju operativne multidisciplinarnе koordinacije na lokalnom nivou, uz doprinos NVO. U skladu sa međunarodnim standardima, Specijalna predstavnica naglašava važnost uspostavljanja strateškog partnerstva sa NVO u izradi politike djelovanja i prakse u borbi protiv trgovine ljudima.¹⁵ To znači priznavanje njihovog doprinosa, kao partnera koji dolaze iz civilnog društva, koji izlazi izvan okvira njihovog angažmana putem pružanja direktne pomoći žrtvama trgovine ljudima i ozvaničenje takvog partnerstva. Pored toga, Specijalna predstavnica želi ponovno istaći da je svrha državnih mehanizama za koordinaciju da njeguju pozitivnu suradnju između različitih institucija i organizacija. Različite nadležnosti, odgovornosti i perspektive moraju biti integrirane u ujedineni i koherentni operativni pristup sposoban da djelotvorno provede zakon i politike djelovanja u borbi protiv trgovine ljudima. U tom cilju, ona naglašava važnost osiguranja političke podrške, i na entitetskom i na državnom nivou, radu državnog koordinatora, Udarne grupe i regionalnih monitoring timova.
10. BiH je već usvojila tri državna akciona plana za borbu protiv trgovine ljudima, od kojih sadašnji pokriva period 2008–2012. godine, a sljedeći je u procesu izrade.¹⁶ Specijalna predstavnica priznaje da su ti planovi bili ambiciozni i želi da naglasi da je neophodno pružiti više javnih resursa i napora da bi se ojačala provedba, pošto to sada u velikoj mjeri

godine), dostupna na internet stranici: <http://perc.ituc-csi.org/spip.php?article389>; (ITUC), *Godišnji pregled kršenja sindikalnih prava za 2010. godinu – Bosna i Hercegovina* (14. novembar 2011. godine), dostupan na internet stranici: <http://unhcrsurveys.wordpress.com/2011/05/14/2010-annual-survey-of-violations-of-trade-union-rights-bosnia-and-herzegovina/>.

¹³ Astra, *Predmet radnog iskorištavanja građana Republike Srbije, Republike Bosne i Hercegovine i Republike Makedonije u Republici Azerbejdžan. Izvještaj o zemlji porijekla* (27. novembar 2009. godine)

¹⁴ Informacije prikupljene u toku posjete ukazuju na to da je državna interesorna grupa bila nedjelotvorna u prethodnim godinama.

¹⁵ Ujedineni narodi, član 9. *Protokola o sprječavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno trgovine ženama i djecom*, Dodatak Konvenciji UN-a o transnacionalnom organiziranom kriminalu (15. novembar 2000. godine); Vijeće Evrope, Poglavlje II, član 5.6. *Konvencije o akciji protiv trgovine ljudima* CETS br. 197 (Varšava, 16. maj 2005. godine); Stalno vijeće OSCE-a, Poglavlje V, član 3. i Poglavlje VI, član 3. *Odluke br.557/Revizija br. 1 OSCE-ovog Akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima* (Beč, 7. juli 2005. godine).

¹⁶ Bosna i Hercegovina, *Akcioni plan za sprečavanje trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini 2008-2012. godine*

zavisi od donatorskih sredstava.¹⁷ Pored toga, da bi identificirao sljedeće izvodive korake, sljedeći Akcioni plan treba također da uključuje pažljivu analizu uticaja prethodno planiranih ili poduzetih mjera. Pored toga, Specijalna predstavница vjeruje da sljedeći Akcioni plan treba da bude bolje prilagođen sadašnjim karakteristikama trgovine ljudima u državi, naročito u vezi sa radnim iskorištavanjem.

11. BiH je 2003. godine konkretno uvela krivično djelo trgovine ljudima u Krivični zakon BiH u nadležnosti Tužiteljstva BiH i Suda BiH.¹⁸ Nakon toga je 2010. godine Krivični zakon BiH dalje usklađen sa relevantnim međunarodnim standardima.¹⁹ Iako konstatira da su te izmjene i dopune pozitivne, Specijalna predstavница ipak primjećuje da krivični zakoni na nivou entiteta i Brčko Distrikta još nisu usklađeni sa međunarodnim standardima u vezi sa trgovinom ljudima.²⁰ Štaviše, čini se da entitetski tužitelji imaju značajno širok obim diskrecionog prava i ograničene smjernice u odlučivanju o tome da li neko krivično djelo treba prosljediti na državni nivo. Konkretnije, čini se da je potrebno pružiti više smjernica agencijama za provedbu zakona u vezi sa prosljeđivanjem istraga sa entitetskog nivoa na državni nivo, što je ključno u odlučivanju o tome ko je nadležan za procesuiranje nekog krivičnog djela. U tom smislu, Specijalna predstavница izražava zabrinutost da nedovoljna zakonodavna koherentnost i nejasna pravila o prosljeđivanju predmeta sa entitetskog na državni nivo mogu predstavljati prepreku djelotvornoj istrazi i procesuiranju trgovine ljudima, kao i zaštitu prava žrtava teških krivičnih djela i kršenje ljudskih prava.²¹ Stav Specijalne predstavnice je da su ta pitanja, uključujući potencijalne sukobe pravne nadležnosti, najvjerojatnije povezana sa sistemskim izazovima sa kojima se suočava krivičnopravni sistem. Ta pitanja su zaista od odlučujućeg značaja, pošto praksa istražitelja i tužitelja pokazuje da je pravovremena početna kvalifikacija činjeničnih navoda u potencijalnim predmetima trgovine ljudima u velikoj mjeri odlučujuća za krajnji rezultat predmeta. Specijalna predstavница stoga pozdravlja prijedloge Udarne grupe koji imaju za cilj da osiguraju poštovanje međunarodnih standarda u zakonima koji se bave trgovinom ljudima na entitetskom nivou, kao i usklađivanje zakona između državnog i entitetskog nivoa. Pored toga, Specijalna predstavница konstatira da je važno uspostaviti objektivne kriterije za dodjelu nadležnosti entitetskom ili državnom nivou u predmetima trgovine ljudima. Prijedlog koji ide u tom pravcu predviđa nadležnost Tužiteljstva BiH i Suda BiH samo u onim predmetima trgovine ljudima koji sadrže međunarodni element, dok bi svi drugi predmeti bili u nadležnosti tužiteljstva i sudova na nivou entiteta ili Brčko Distrikta.

¹⁷ Evropska komisija, *Radni dokument osoblja Evropske komisije, Izvještaj o napretku BiH za 2012. godinu*, koji je u prilogu dokumenta *Komunikacije Evropske komisije upućen Evropskom parlamentu i Strategiju proširenja Evropskog vijeća i glavne izazove 2012-2013* (COM(2012) 600 final), Brisel, 10. oktobar 2012. godine, SWD(2012)335, dostupan na internet stranici: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/ba_rapport_2012_en.pdf.

¹⁸ Misija OSCE-a u BiH, *Trgovina ljudima i odgovor domaćeg krivičnopravnog sistema* (juni 2009. godine), dostupan na internet stranici: http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2009070710460618bos.pdf.

¹⁹ Za više detalja, vidjeti Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, *Izvještaj o stanju trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini i Izvještaj o provedbi Akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini za 2010. godinu*, usvojen 13. jula 2011. godine.

²⁰ Bosna i Hercegovina je ratificirala UN-ovu Konvenciju o transnacionalnom organiziranom kriminalu i Protokol o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno trgovine ženama i djecom 2. aprila 2002. godine, a Konvenciju Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima 11. januara 2008. godine.

²¹ Za više detalja, vidjeti na primjer Misija OSCE-a u BiH, *Trgovina ljudima i odgovor domaćeg krivičnopravnog sistema* (juni 2009. godine), dostupan na internet stranici: http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2009070710460618bos.pdf.

12. Na sastancima održanim s Ministrom pravde BiH i Predsjedavajućom zajedničke komisije Parlamentarne skupštine BiH za ljudska prava, prava djeteta, omladinu, imigraciju, izbjeglice, azil i etiku, Specijalna predstavica izrazila je mišljenje da je potrebno dodatno usklađivanje kako bi se osiguralo djelotvorno i dosljedno procesuiranje kaznenih djela trgovine ljudima i kako bi se osigurala djelotvorna primjena principa ravnopravnosti pred zakonom na čitavoj teritoriji BiH.²² Specijalna predstavica podržava najnovije aktivnosti Udarne grupe po ovom pitanju, te prihvatanje predloženih amandmana Udarne grupe od strane Tima Ministarstva pravde BiH za procjenu provedbe Kaznenog zakona.²³ Takođe je izrazila zadovoljstvo aktivnostima u parlamentu na pružanju podrške amandmanima.
13. Pored osiguranja potrebne zakonodavne reforme, postoji i potreba za unapređenjem kapaciteta agencija za provedbu zakona, tužilaca i sudija kako bi se omogućila potpuna i djelotvorna provedba zakona na polju borbe protiv trgovine ljudima širom BiH. Tokom proteklih deset godina, pokrenut je izvjestan broj inicijativa za obuku u oblasti trgovine ljudima za ciljne grupe, kao što su policijski službenici BiH, tužioci i sudije. Međutim, velik odziv ovih osoba, neobavezujući karakter obuke, te ograničen obim i trajanje obuke sugeriraju kako je i dalje potrebno ulagati sistematičan i kontinuiran trud na izgradnji njihovih kapaciteta. To je posebno od značaja imajući u vidu novije oblike trgovine ljudima (interna trgovina i trgovina ljudima radi radnog iskorištavanja), te imajući u vidu osiguranje zaštite prava žrtava i promoviranje istražnih tehnika i finansijskih istraga na polju organiziranog kriminala.
14. Tokom posjete, Specijalna predstavica je obaviještena o aktivnostima na državnom nivou na uspostavi sveobuhvatnog i operativnog državnog mehanizma za upućivanje, te o izazovima kada je u pitanju izgradnja kapaciteta i osiguranje adekvatnih sredstava pružateljima usluga, posebno nevladinim organizacijama i centrima za socijalni rad. U tom pogledu, Specijalna predstavica naglasila je značaj promoviranja uloge institucija za socijalnu skrb i nevladinih organizacija u identificiranju žrtava trgovine i pružanju pomoći istima. Pored toga, ona podsjeća da, u skladu s relevantnim međunarodnim i regionalnim standardima²⁴, države članice OSCE-a imaju obavezu pružiti pomoć i zaštitu žrtvama trgovine radi bilo kojeg oblika iskorištavanja. Važno je napomenuti da je BiH potpisnica Konvencije Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima, te je zato dužna osigurati minimalne standarde pomoći, neovisno o tome da li žrtva pristaje na saradnju tokom istražnog i kaznenog postupka ili ne.²⁵ Trenutna situacija u BiH sugerira kako se može ostvariti veća djelotvornost po ovom pitanju. Konkretnije, trenutni sistem pomoći i

²² Za više detalja, pogledajte OSCE/ODIHR *Revizija zakona o borbi protiv trgovine ljudima* (14. 12. 2011.), Mišljenje br. TRAFF-MOL/189/2011; Misija OSCE-a u BiH *Trgovina ljudima i odgovori domaćeg sistema kaznenog pravosuđa* (juni, 2009.), dostupno na web stranici: http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2009070710460618eng.pdf; Takođe pogledajte Radni dokument osoblja Evropske komisije *Izveštaj o napretku BiH za 2012. godinu*, koji je u prilogu dokumenta *Komunikacije Evropske komisije upućen Evropskom parlamentu i Strategiju proširenja Evropskog vijeća i glavne izazove 2012-2013* (COM(2012) 600 final), dostupno na web stranici: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/ba_rapport_2012_en.pdf.

²³ Informacija koju je dostavila Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini.

²⁴ Ujedinjeni narodi *Protokol o sprječavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno trgovine ženama i djecom, Dodatak Konvenciji UN-a o transnacionalnom organiziranom kriminalu* (15. 11. 2000.); Vijeće Evrope *Konvencija o akciji protiv trgovine ljudima* CETS br. 197 (Varšava, 16. 5. 2005.); Evropska unija *Direktiva 2011/36/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. 4. 2011., o sprječavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine, te Okvirna odluka Vijeća 2002/629/JHA (5. 4. 2011.), Službeni list L 101, 15/04/2011.*

²⁵ Vijeće Evrope, op. cit., član 12.

zaštite je u velikoj mjeri usmjeren na pomaganje žrtvama trgovine radi seksualnog iskorištavanja i utemeljen je isključivo na smještaj u skloništa. To znači da samo ako žrtva trgovine ljudima boravi u „priznatim ili odobrenim skloništima“ može dobiti pristup materijalnoj i psihološkoj pomoći, zdravstvenoj njezi, pravnom savjetovanju i pravnoj pomoći. Ovakav pristup ograničava pravo žrtve trgovine ljudima na pomoć. Na primjer, ako žrtva trgovine radi radnog ili nekog drugog oblika iskorištavanja ne želi živjeti u skloništu, neće dobiti pristup pravnoj pomoći. Slično tome, strani državljani žrtve trgovine s privremenom dozvolom boravka mogu izgubiti sva prava na pomoć, u koju spada i hitna medicinska pomoć, u slučaju da napuste sklonište, budući da nemaju pravo na rad i time nemaju mogućnosti da se izdržavaju.²⁶

15. U prošlosti je bilo prijavljenih slučajeva kažnjavanja žrtava trgovine ljudima i trgovine djecom, na primjer, zbog kršenja javnog reda.²⁷ Ipak, države članice OSCE-a obavezale su se da će osigurati poštivanje principa nekažnjavanja i neprocesuiranja žrtava trgovine na državnom nivou.²⁸ Pored toga, princip nekažnjavanja je pravnoobavezujuća norma sadržana u Konvenciji Vijeća Evrope o akciji protiv trgovine ljudima.²⁹ U ovom smislu, Specijalna predstavница je zapazila da ovaj princip nije sadržan u Kaznenom zakonu BiH i Zakonu o kaznenom postupku BiH, te da je samo djelomično predviđen Pravilnikom o žrtvama stranim državljanima. Nije predviđen Pravilnikom o domaćim žrtvama. Pored toga, nedostaju i smjernice za tužioce o primjeni ovog principa.³⁰
16. Tokom posjete, nekoliko sugovornika iz vladinog i nevladinog sektora naglasilo je sve veći broj problema u vezi s djecom koja žive, rade i prose na ulicama, što sugerira moguće povećanje u broju djece žrtava trgovine radi prisilnog prošenja, kako djece koja dolaze u BiH tako i djece koja žive u BiH. Specijalna predstavница smatra kako situacija u kojoj se nalaze ova djeca predstavlja posebno teško socijalno pitanje, tim više što nesrazmjerno pogađa određene kategorije stanovništva, kao što su romske i sintske zajednice, u odnosu na druge kategorije. Dodala je da ova situacija zahtijeva sveobuhvatne intervencije na jačanju sistema zaštite djeteta koje su usmjerene na zaštitu dječijih prava. To ukazuje na činjenicu da se moraju vršiti pravovremene i inkluzivne intervencije, prilagođene bilo kojem tipu nasilja nad djecom, zlostavljanja i zapuštanja djece, neovisno o tome da li se radi o trgovini djecom ili ne. Napomenula je kako to ne znači umanj enje značaja djelovanja kaznenog pravosuđa, već da je poštivanjem dječijih prava i ispunjenjem njihovih potreba za posebnom zaštitom i pomoći moguće postići veću

²⁶ Pogledajte ODIHR i Vijeće Evrope *Revizija zakona o borbi protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini*, Mišljenje br. 127/2009 (MA), str. 54-55.

²⁷ Pogledajte ODIHR i Vijeće Evrope *Revizija zakona o borbi protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini*, Mišljenje br. 127/2009 (MA), str. 27 i 73. U nekim kantonima prostitucija se smatra kršenjem javnog reda što je kažnjivo zatvorskom kaznom. Takođe je navedeno da djeca žrtve trgovine radi prisilnog prošenja mogu biti kažnjena zbog prekršaja koji imaju veze s time što se njima ilegalno trguje; Pogledajte US State Department *Izveštaj o trgovini ljudima za 2012: Bosna i Hercegovina*, dostupno na web stranici: <http://sarajevo.usembassy.gov/tip-2012.html>.

²⁸ Pogledajte Ministarsko vijeće OSCE-a *Odluka br. 1 Poboljšanje aktivnosti OSCE-a u borbi protiv trgovine ljudima* (Beč, 28. 11. 2000.), stav 9; Ministarsko vijeće OSCE-a *Odluka br.8/07 Borba protiv trgovine ljudima radi radnog iskorištavanja* (Madrid, 30. 11. 2007.), stav 10; Ministarsko vijeće OSCE-a, *Deklaracija o borbi protiv svih oblika trgovine ljudima*, MC.DOC/1/11/Corr. 1 (Vilnius, 7. 12. 2001.), stav 10.

²⁹ Vijeće Evrope *Konvencija o akciji protiv trgovine ljudima* CETS br. 197 (2005), čl. 26; Ovaj princip je takođe sadržan i u EU *Direktivi 2011/36/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. 4. 2011., o sprječavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine, te Okvirnoj odluci Vijeća 2002/629/JHA, čl. 8.*

³⁰ *Pravilnik o zaštiti stranih državljana žrtava trgovine ljudima i žrtava-svjedoka trgovine ljudima koji su BiH građani* (5. 7. 2007.), Službeni glasnik BiH, br. 66/07. Takođe pogledajte i ODIHR i Vijeće Evrope *Revizija zakona o borbi protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini*, Mišljenje br. 127/2009 (MA), str. 27.

djelotvornost kaznenog procesuiranja. Dalje, Specijalna predstavница je naglasila da je potrebno razlikovati slučajeve organiziranog kriminala koji podrazumijevaju trgovinu radi prisilnog prošenja od slučajeva prošenja porodica zbog loše ekonomske situacije. Dok ovo prvo pomenuto zahtijeva snažnu intervenciju kaznenog pravosuđa, prošenje porodica na ulicama treba posmatrati kao potrebu da se zaštite djeca iz tih porodica, te da se rješava problem siromaštva, nebrige o djeci ili zlostavljanja. U oba ova slučaja, prava djeteta moraju biti u centru pažnje kako bi se djelovalo u najboljem interesu djeteta i kako bi se pronašla trajna rješenja. Tokom svoje posjete, Specijalna predstavница je informirana o radu drop-in centara i o radu na uspostavi kontakta i komunikacije s djecom koja prose na ulicama. Ona je urgirala na vlasti države da pruže podršku nevladinim organizacijama u njihovim aktivnostima na ovom polju, te na daljnjem razvoju njihovih aktivnosti (registriranje rođenja, izdavanje identifikacijskih dokumenata i osiguranje zdravstvene skrbi i obrazovanja) kako bi se povećala zaštita djeteta i spriječila trgovina djecom. Rad na uspostavi kontakta i komunikacije s djecom na ulicama može osigurati izradu kvalitativne analize pojavnosti ovog problema, te tako omogućiti vođenje evidencije koja će biti temeljem ciljnih intervencija. Pored toga, važno je uspostaviti snažnije veze i konkretniju komunikaciju Državnog mehanizma za upućivanje sa sistemom zaštite djeteta (posebno s centrima za socijalni rad), što podrazumijeva izradu protokola i procedura koje će poticati multidisciplinarnu saradnju u rješavanju pojedinačnih predmeta trgovine djecom.

17. Posebna pažnja tokom posjete posvećena je sprječavanju trgovine radi radnog iskorištavanja. Specijalna predstavница je istakla kako postoje mogućnosti poboljšanja načina sprječavanja na način da se aktivnosti u sklopu borbe protiv trgovine ljudima povežu s drugim politikama djelovanja na sistematičniji i djelotvorniji način. Na primjer, Specijalna predstavница je izrazila zadovoljstvo ugradnjom mjera koje imaju za cilj smanjenje broja žrtava trgovine ljudima i jačanje institucijskih kapaciteta na polju upravljanja migracijama, u nedavno usvojenu Strategiju u oblasti migracija i azila i relevantni Akcijski plan za period 2012.-2015.³¹ Pored toga, zapazila je kako je, u smislu sprječavanja trgovine ljudima, ova strategija više usmjerena na sprječavanje trgovine među ugroženim populacijama stranih državljana (u koje spadaju maloljetnici bez pratnje i azilanti), te da je manje pažnje posvećeno sprječavanju trgovine među državljanima BiH koji migriraju u inostranstvo.³² U ovom smislu, Specijalna predstavница je napomenula kako su strategijom predviđena akademska istraživanja na temu emigracije. Takve aktivnosti smatraju se mogućim izvorom informacija temeljem kojih će se omogućiti smanjenje broja žrtava trgovine ljudima putem širenja svijesti o trgovini radi radnog iskorištavanja državljana BiH, te informiranja potencijalnih emigranata o sigurnim i zakonskim mogućnostima za rad u inostranstvu. Specijalna predstavница je, tokom svoje posjete, razgovarala i o politikama u oblasti tržišta rada, te se raspitivala o postupcima zapošljavanja, kako formalno tako i neformalno, skrenuvši pažnju vlasti na značaj analize i učenja lekcija iz prethodnih slučajeva i predmeta trgovine radi radnog iskorištavanja. Posebno je naglasila značaj praćenja postupaka zapošljavanja u cilju prevencije zloupotrebe i iskorištavanja radnika.

18. Specijalna predstavница pozvala je državne vlasti da borbu protiv trgovine ljudima održe kao prioritet. Iako je trgovina ljudima bila ozbiljan problem u ranom poslijeratnom

³¹ Ministarstvo sigurnosti BiH *Strategija u oblasti migracija i azila i Akcijski plan za period 2012. – 2015.* (Sarajevo, juni 2012.), dostupno na web stranici:

<http://www.msb.gov.ba/PDF/Strategy%20and%20Action%20Plan%202012-2015,%20engleski.pdf>.

³² Ibid.: Procjenjuje se da postoji, otprilike, 1,5 miliona emigranata iz BiH.

periodu, većinom u smislu seksualnog iskorištavanja žena koje su dovođene iz inostranstva u sklopu trgovine ljudima, danas postoje novi oblici trgovine koje je potrebno djelotvorno rješavati. Zato je Specijalna predstavница pozvala vlasti BiH da se pozabave trenutnim dešavanjima, posebno u smislu iskorištavanja djece i migrantskih radnika. Takođe je skrenula pažnju i na činjenicu da je potrebno raditi na zajedničkim intervencijama zbog toga što BiH nije više samo država destinacije i tranzita već i država porijekla trgovine ljudima, posebno kada je u pitanju trgovina radi radnog iskorištavanja. Zato je Specijalna predstavница stavila naglasak na pojačane aktivnosti u borbi protiv svih oblika trgovine ljudima, osiguranja zakonske koherentnosti, zaštite prava žrtava i pristupa pravdi, te na polju sprječavanja. U zaključku, Specijalna predstavница je potaknula vlasti da pojačano rade na ispunjavanju obaveza prema OSCE-u na polju borbe protiv trgovine ljudima, te ih je pozvala da razmotre sljedeće preporuke prilikom izrade narednog državnog akcijskog plana na polju trgovine ljudima ili sličnih politika djelovanja.

19. Specijalna predstavница i njen ured s nestrpljenjem očekuju nastavak saradnje s vlastima BiH i nevladinim organizacijama, u tijesnoj saradnji s Misijom OSCE-a u BiH, kako bi se potaklo uzimanje u obzir ovih preporuka.

Preporuke

1. Osigurati snažniju političku volju u borbi protiv trgovine ljudima:

- Usvajanjem na državnom nivou nove Državne strategije i Akcijskog plana na polju sprječavanja i borbe protiv trgovine ljudima, te izdvajanjem sredstava iz državnog budžeta u svrhu provedbe navedenih dokumenata;
- Širenje svijesti javnosti o trenutnoj situaciji na polju trgovine ljudima, posebno unutar države, te na polju trgovine djecom i radnog iskorištavanja djece;
- Poticanjem parlamentarnih rasprava o trenutnoj situaciji na polju trgovine ljudima i pozivanjem organizacija civilnog društva na sudjelovanje u raspravama;

2. Osigurati bolju koordinaciju aktivnosti na polju trgovine ljudima:

- Osiguranjem adekvatnih ljudskih i finansijskih resursa za koordinaciju aktivnosti, kako na državnom tako i na entitetskom nivou, odnosno, pružanjem podrške radu Državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, Udarne grupe i Regionalnih monitoring timova;
- Uspostavom formalnih konsultacijskih mehanizama za učešće i doprinos organizacija civilnog društva, ne samo radi osiguranja pomoći žrtvama trgovine, već i u cilju izrade politika rada na polju trgovine ljudima i koordiniranja aktivnosti (npr. Udarne grupe). Ove aktivnosti bi trebale osigurati poštivanje neovisne uloge nevladinih organizacija kao partnera iz redova civilnog društva;
- Promoviranjem doprinosa Ministarstva civilnih poslova, Agencije za ravnopravnost polova, sindikata i inspektorata rada na polju borbe protiv trgovine ljudima.

3. Ojačati djelovanje kaznenog pravosuđa u borbi protiv trgovine ljudima:

- Pružanjem podrške procesu usklađivanja kaznenog zakonodavstva u oblasti borbe protiv trgovine ljudima kako bi se osiguralo potpuno poštivanje međunarodnih standarda na državnom i entitetskom nivou;
- Uspostavom objektivnih kriterija za dodjelu nadležnosti za postupanje po predmetima trgovine ljudima tužilačkim i sudskim tijelima na entitetskom i državnom nivou. Jedan takav kriterij mogao bi biti dodjela nadležnosti Tužilaštvu BiH i Sudu BiH samo u onim predmetima trgovine ljudima koji imaju međunarodni elemenat, dok bi svi ostali predmeti bili u nadležnosti tužilačkih i sudskih tijela na entitetskom nivou i na nivou Brčko Distrikta;
- Izradom jasnih smjernica i programa obuke za tijela za provedbu zakona i tužioce na državnom i entitetskom nivou kako bi se osiguralo pravilno upućivanje predmeta trgovine ljudima, te puna i djelotvorna primjena zakona na polju trgovine ljudima u čitavoj državi;
- Usklađivanjem programa obuke tužilaca i sudija na svim nivoima u oblasti trgovine ljudima u narednom periodu u institutima za edukaciju pravosuđa, te osiguranje adekvatnog priznanja za učešće u ovim programima obuke.

4. Unaprijediti načine identifikacije žrtava, načine pružanja pomoći žrtvama, te načine zaštite njihovih prava:

- Boljom suradnjom s civilnim društvom na način da se prizna uloga nevladinih organizacija i njihov doprinos u ostvarenju komunikacije i kontakta, te identifikacije i pružanja pomoći žrtvama trgovine ljudima;
- Unapređenjem Državnog mehanizma za upućivanje na način da se osigura njegova fleksibilnost i djelotvornost u zaštiti prava žrtava, posebno u smislu osiguranja pristupa materijalnoj i psihološkoj pomoći, zdravstvenim uslugama i pravnoj pomoći na nerezidencijalnoj osnovi;
- Izdvajanjem većih finansijskih sredstava za pomoć žrtvama trgovine ljudima, posebno djeci, te, naročito, izdvajanjem finansijskih sredstava za pravno savjetovanje i pravnu pomoć žrtvama trgovine ljudima;
- Usvajanjem i djelotvornom provedbom zakona i smjernica kako bi se osiguralo da žrtve ne budu kažnjene za prekršaje koji imaju veze s time što se njima ilegalno trguje ili koje su počinili kao posljedica toga što su postali žrtvama trgovine ljudima. Konkretnije, potrebno je uvesti odredbu o nekažnjavanju kako bi se osiguralo da se žrtve kazneno ne procesuiraju ili da se kazneno procesuiranje obustavi u ranoj fazi. U ovakvom slučaju, kada tužilac ili sudija utvrdi postojanje opravdanih razloga za izuzimanjem optuženog od odgovornosti, kazneni postupak se mora obustaviti bez odlaganja;
- Jačanjem kapaciteta pružatelja usluga, u koje spadaju i centri za socijalni rad i nevladine organizacije, putem multidisciplinarnih programa obuke.

5. Poboljšati prevenciju trgovine djecom:

- Jačanjem postojećih službi za zaštitu djeteta, te izgradnjom kapaciteta u oblasti djelovanja u situacijama u kojima se utvrdi da su djeca zapuštena, zlostavljana, da su izložena nasilju ili da su žrtve trgovine. Konkretnije, potrebno je utvrditi prioritete intervencije na zaštiti i zbrinjavanju djece koja žive, rade ili prose na ulici (neovisno o tome da li su ti slučajevi kvalificirani kao predmeti trgovine djecom);
- Promocijom rada na uspostavi kontakta i komunikacije s djecom koja žive, rade i prose na ulicama kako bi se uspostavilo povjerenje i kako bi se surađivalo s njihovim porodicama na rješavanju problema siromaštva i društvene neprihvaćenosti, kako bi se potaklo registriranje rođenja djeteta, izdavanje identifikacijskih dokumenata, te kako bi se osigurao pristup obrazovanju i ostalim osnovnim socijalnim uslugama;
- Ulaganjem napora u unapređenje koncepta sveobuhvatnih mjera usmjerenih na rješavanje problema prošnja porodica, te jačanjem zaštite prava djece koja žive, rade i prose na ulicama;
- Jačanjem djelovanja kaznenog pravosuđa na polju borbe protiv trgovine djecom radi prisilnog prošnja, te osiguranjem da se takvo djelovanje temelji na poštivanju prava djeteta, najboljih interesa djeteta i prava djeteta na sudjelovanje i davanje iskaza u pravnom postupku;
- Razmatranjem izrade protokola i instrukcija koje podržavaju multidisciplinarnu suradnju svih aktera iz redova Državnog mehanizma za upućivanje i sistema zaštite djeteta (naročito, iz centara za socijalni rad i nevladinih organizacija) u radu na pojedinačnim predmetima trgovine djecom;
- Utvrđivanjem prioriteta istraga koje vode agencije za provedbu zakona u predmetima organiziranog kriminala na polju trgovine djecom radi prisilnog prošnja, te organiziranjem dobro isplaniranih intervencija agencija za provedbu zakona u koordinaciji sa službama za zaštitu djeteta, kako bi se na najbolji način zaštitili interesi djece koja su predmetom trgovine;
- Uvođenjem i primjenom mjera utvrđivanja i uklanjanja diskriminacije u oblasti pristupa djeteta svojim pravima, kao što su pravo na obrazovanje i zdravstvenu zaštitu, te pravo na pristup pravdi i odšteti, s posebnim naglaskom na djecu koja dolaze iz marginaliziranih i ugroženih zajednica;
- Osiguranjem aktivnog učešća marginaliziranih i ugroženih zajednica, kao što su Romi i Sinti, i same djece u procesu izrade i primjene preventivnih i zaštitnih mjera na polju trgovine djecom i prisilnog prošnja.

6. Izraditi i uvesti mjere prevencije i borbe protiv trgovine radi radnog iskorištavanja:

- Pažljivom analizom neformalnih mehanizama zapošljavanja na tržištu rada, te iznalaženjem načina za izradom mjera kojima će se zaustaviti nezakonita zapošljavanja i kojima će se poboljšati prevencija trgovine radi radnog iskorištavanja;
- Osiguranjem redovnog praćenja rada privatnih agencija za zapošljavanje kako bi se spriječila zloupotreba i iskorištavanje;
- Poboljšanjem kapaciteta inspektora rada i njihovim uključivanjem u proces izrade preventivnih i zaštitnih mjera;
- Unapređenjem upravljanja migracijom radnika kako bi se stvorile prilike za sigurnije i redovnije migracije i kako bi se osigurala bolja ravnopravnost spolova u ovoj oblasti;
- Daljnjim aktivnostima na planskim akademskim istraživanjima na polju emigracije kako bi se omogućilo širenje svijesti o trgovini ljudima i djecom radi radnog iskorištavanja, te uvođenjem adekvatnih mjera kojima se potencijalnim emigrantima daju sigurne i pravno utemeljene mogućnosti za radom i studiranjem u inostranstvu.

DODATAK

PROGRAM POSJETE SPECIJALNE PREDSTAVNICE OSCE-a I KOORDINATORICE ZA BORBUTRGOVINE LJUDIMA U BOSNI I HERCEGOVINI³³ 12. 06. – 14. 06. 2012. godine

Utorak 12. 06.

- 08.00 – 08.45 **Dobrodošlica od strane Misije OSCE-a u BiH**
- **Ambasador Fletcher M. Burton**, Šef misije
- **Gospodin Christopher Engels**, Šef sekcije za pravnu i pravosudnu reformu
- **Gospođa Selma Zeković**, Službenik za borbu protiv trgovine ljudima
- 09.00 – 09.45 Sastanak s Ministrom pravde, **gospodinom Barišom Čolakom**
- 10.00 – 10.45 Sastanak s Državnim koordinatorom za borbu protiv trgovine ljudima, **gospodinom Samirom Rizvom**

³³ U pratnji Specijalne predstavnice i koordinatorice za borbu protiv trgovine ljudima, gospođe Marie Grazie Giammarinaro i njene Izvršne savjetnice, gospođe Liliane Sorrentino, pojedinim sastancima prisustvovao je ambasador Fletcher M. Burton, Šef misije OSCE-a u BiH, Zamjenica šefa misije, gospođa Nina Suomalainen, kao i drugi službenici iz Misije OSCE-a u BiH.

- 11.00 – 13.00 **Sastanak s nevladinim organizacijama koje se bore protiv trgovine ljudima:**
- Međunarodni forum solidarnosti „Emmaus“
 - Udruženje građana „Budućnost“
 - Medica Zenica
 - Fondacija lokalne demokratije
 - Fondacija BiH „Inicijativa žena“
 - Karitas Biskupske konferencije BiH
 - Centar za pravnu pomoć ženama Zenica
 - Udruženje „Novi put“
 - Nada i dom za djecu
 - Udruženje „Žena BiH“ Mostar
 - Novi početak
 - „Lara“ Bijeljina
 - Udruženje Romkinja „Bolja budućnost“
 - Vaša prava
 - „Otaharin“ Bijeljina
 - Save the Children
 - Udruženje „Žene s Une“
- 13.15 – 14.45 Radni ručak s NVO „Novi početak“, **gospodin Marko Tamindžija i gospodin Zlatko Kokošar**
- 15.00 – 15.45 Sastanak s **Misijom OSCE-a u Bosni i Hercegovini**
- **Gospođa Nina Suomalainen**, Zamjenica šefa misije
 - **Gospodin Andrea Cellino**, Direktor odjela za politiku i planiranje
 - **Gospodin Richard Williams**, Direktor odjela za ljudsku dimenziju
 - **Gospodin Christopher Engels**, Šef sekcije za pravosudnu i pravnu reformu
 - **Gospođa Selma Zeković**, Službenik za borbu protiv trgovine ljudima
- 16.00 – 16.45 Sastanak sa zamjenicom Ministra za ljudska prava i izbjeglice, **gospodom Radmilom Mitrović**
- 17.00 Sastanak sa zamjenikom Šefa Evropske delegacije, **gospodinom Renzom Daviddijem**

Srijeda, 13. 06.

- 09.00 – 09.45 Sastanak sa zamjenicom Ministra civilnih poslova, **gospodom Denisom Sarajlić-Maglić**
- 10.00 – 10.45 Sastanak sa zamjenicom Ministra vanjskih poslova, **gospodom Anom Trišić Babić**
- 11.00 – 11.30 Sastanak s Predsjednicom kaznenog odjela Suda BiH, **sudnicom Minkom Kreho**

- 11.30 – 12.00 Sastanak s Tužilaštvom BiH, stručni savjetnik, **gospodin Tin Begtašević**
- 12.30 – 13.45 Radni ručak u organizaciji ambasadora Fletchera M. Burtona sa:
- **Gospodinom Patrickom Moonom**, američkim ambasadorom u BiH
- **Gospodinom Stevenom Gillenom**, drugim sekretarom/slужbenikom za politička pitanja, ambasada SAD-a u BiH
- **Gospodinom Antom Milišom**, asistent za politička pitanja, ambasada SAD-a u BiH
- 14.00 – 14.45 Sastanak s Ministrom sigurnosti, **gospodinom Sadikom Ahmetovićem**
- 15.00 – 15.45 Sastanak s Predsjedavajućom zajedničke komisije Parlamentarne skupštine BiH za ljudska prava, prava djeteta, omladinu, imigraciju, izbjeglice, azil i etiku, **gospodom Aleksandrom Pandurević**
- 16.00 – 16.45 Sastanak s direktoricom Agencije za ravnopravnost spolova, **gospodom Samrom Hadžiabdić-Filipović**
- 17.00 Sastanak s međunarodnim organizacijama:
- UNHCR, gospođa Sabina Čejović
- UNICEF, gospođa Florence Bauer
- UN Women, gospođa Amna Muharemović
- IOM, gospođa Sasha Barnes
- ICMPD, gospođa Ajli Bahtijaragić

Četvrtak, 14. 06.

- 08.00 – 08.45 Sastanak s Šefom misije OSCE-a, **ambasadorom Fletcherom M. Burtonom**
- 11.00 – 12.30 Sastanak na temu radnog iskorištavanja u organizaciji Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini